

Општина Шабац – SWOT анализа

Општина Шабац се налази у Западној Србији, припада Региону Шумадије и Западне Србије (Закон о регионалном развоју) и у саставу је Мачванског округа. Мањи део територије је погранични простор, јер се граничи са Босном и Херцеговином. Шабац представља административни и привредни центар Мачванског округа који броји 340 хиљада становника. Налази се на 44°46' северне географске ширине и 19°46' источне географске дужине и на просечној надморској висини од око 80 метара. Лоциран је на десној обали реке Саве, 103 километра узводно од Београда, у близини граница са Републиком Хрватском и Босном и Херцеговином. Укупна површина подручја града износи: 795,3 км². На овом подручју се налази 49 катастарских општина и 52 насеља са укупно 122.893 становника (према Попису 2002.).

Територија града обухвата делове следећих географских целина: равничарске Мачве, брежуљкасте Поцерине и Посавине и планине Цер. Североисточним делом ове територије протиче река Сава, дужином од око 38 км, која представља границу према АП Војводина. Западним делом територије протиче река Дрина, у дужини од око 3,5 км. Најкраћа веза са БиХ се остварује преко друмских мостова на Дрини, код Бадовинаца и Лознице, а са Војводином преко два моста код Шапца (друмског и железничког), друмског и пешачког моста код Сремске и Мачванске Митровице.

По својим морфолошким карактеристикама подручје града Шапца се одликује равничарским и брежуљкасто-брдским рељефом. Издваја се брдовито-планинска целина Цера, брежуљкаста Поцерина и Посавина и равничарска Мачва. Планина Цер и Поцерина представљају део јужног обода, а Мачва део дна некадашњег Панонског басена. Највиша тачка има коту 687 м.н.в. и налази се на Церу, у атару села Десић. Најнижа тачка има коту 76 м.н.в. и налази се у приобалном делу реке Саве у североисточном делу територије града.

Имајући у виду природне карактеристике територије општине Шабац, као најважнији геохазарди издвајају се поплаве и бујичне поплаве, клизишта, као природни процеси који директно и индиректно угрожавају људе, материјална добра и сам простор. Осим геохазарда, општина Шабац је угрожена и опасностима од технолошких удеса, што је и наглашено у Просторном плану РС.

Тренутно стање планске документације у којој је обрађена проблематика природних непогода за територију општине Шабац карактерише непотпуност и недоступност информација о ризицима од могућих природних непогода, као и о последицама које могу изазвати, при чему се посебно издваја недовољно учешће јавности "public participation". Информисање локалног становништва о потенцијалним ризицима од природних непогода, благовремено алармирање у случају опасности, као и активно учешће грађана у акцијама одбране или спасавања су кључни принцип успешне заштите од природних непогода и технолошких удеса.

Обрада проблематике заштите од природних непогода изостављена је и у изради LEAP-а, што је резултирало бројним пропустима у дефинисању приоритета решавања проблема на терену.

Тренутно стање карактерише и непостојање јединствене базе података (Геопортал) о просторном размештају одређених природних непогода на територији општине, а који би становништву обезбедио најважније информације у реалном времену.

Јасно је изражен недовољан капацитет локалних органа, стручних служби и консултаната за савремени приступ управљању ризицима од природних непогода, као и неадекватан мониторинг природних, природно-антропогених и антропогених процеса у циљу заштите од природних непогода.

Стање укупног система заштите од природних непогода у општини Шабац није задовољавајуће, посебно у односу на просторне аспекте управљања ризиком. Ово је и потврђено током екстремних климатско-хидролошких дешавања током маја 2014. године, када је дошло до активирања бројних клизишта на територији општине. Савремен концепт заштите и управљања полази од чињенице да је на свим нивоима и у свим фазама планирања потребно дефинисати прихватљив ниво ризика од природних непогода, па затим системом превентивних, организационих и других мера и инструмената интервенисати у циљу спречавања њиховог настанка, односно смањивања последица непогода на прихватљив ниво.

Да би се могла извршити правилна процена степена повредивости простора општине Шабац, односно ограничења за његово коришћење, *потребно је приступити изради катастра угрожености простора од природних непогода* у функцији просторног планирања. На бази сазнања и истраживања направила би се листа тачака и ареала могућих ризика, вероватноће појављивања, обима последица и на основу тога дефинисање планова заштите и приоритета заштите у планирању простора Републике.

Општина Шабац је у поступку израде **Процене угрожености од елементарних непогода и других несрећа**, што значи да није имала јединствену и јасно дефинисану политику заштите од природних непогода, већ се овај проблем решавао или кроз секторске студије за поједине врсте непогода или као саставни део разних планских докумената. Због тога, Процена која је у фази израде је од посебне важности, јер би уз одговарајуће планске и друге потребне мере и инструменте требало да буде подржана и адекватном законском, просторно-планском, урбанистичком и техничком регулативом, нарочито у вези са политиком коришћења земљишта, изградње објеката и техничке инфраструктуре. Оно што је посебно важно у изради *ове Процене је неопходност израде мултихазард карата у форми ГИС-а. Наиме, мултихазард карте су први и најважнији корак у дефинисању ризика од природних непогода на некој територији, а уколико се оне раде без могућности брзог ажурирања, без могућности прогностичких сценарија уз брзу промену улазних података, представљаће бескористан папир који ће бити веома тешко применљив у пракси.*

Колика је угроженост простора природним непогодама и технолошким удесима представља битан чинилац при избору локације и планирању намене коришћења земљишта, при одређивању степена концентрације физичких структура и инфраструктурних објеката. Планирање и уређење

простора са становишта обезбеђења заштите од природних непогода, саставни је део планирања и уређења простора, односно просторног и урбанистичког планирања. Ризици од природних непогода и технолошких удеса могу представљати ограничавајући фактор просторног развоја, те им се у израдама просторно-планских докумената мора посветити посебна пажња.

Синтезна SWOT анализа природних непогода у стратешким докуменатима за општину Шабач

СНАГЕ (постојеће)	СЛАБОСТИ (унутрашње)
<ul style="list-style-type: none"> - Постојећа просторно-планска документација (Стратегија одрживог развоја општине, ПП Општине, ПГР, ЛЕАП, итд.); - Постојање система за пасивну и активну заштиту од поплава; - Предвиђена издвајања из буџета општине за израду неопходне документације за процену и смањење угрожености територије општине природним непогодама; - Пораст свести о потреби планирања заштите од природних непогода на локалном нивоу, спровођења анализе, детерминисања и управљања ризицима од природних непогода. - Постојање стручњака из различитих области заштите од природних непогода 	<ul style="list-style-type: none"> - Некомплетна просторно-планска документација за различите врсте природних непогода; - Непостојање Процене угрожености општине елементарним и другим опасностима; - Постојање површина деградираних рецентним ерозивним процесима, а одсуство адекватног мониторинга; - Непостојање јединствене базе података о просторном размештају природних хазарда, односно детерминисање потенцијално критичних зона (мултихазард карте). - Систем одбране од поплава није изграђен за 1% велике воде и потребно је урадити велику реконструкцију; - Постоји могућност поплаве од бујичних водотока са Цера и изливања појединих канала;
МОГУЋНОСТИ (развојни потенцијали)	ПРЕТЊЕ (развоју)
<ul style="list-style-type: none"> - Повећање степена геолошке истражености и проучености простора у погледу нестабилности и сеизмичности терена; - Израда мултихазард карата на основама GIS технологија (карте сеизмичности терена, ерозионих подручја, катастра клизишта, плавних зона, итд); - Формирање инфраструктуре и кадра који би се бавио природним хазардима на нивоу општине (земљотресима, клизиштима, одронима, бујицама, итд.); - Иницирање и подстицање осигурања од природних непогода учешћем свих осигуравајућих компанија; - Израженије укључивање јавности "public participation"; - Могућност медијске презентације проблема, 	<ul style="list-style-type: none"> - Неусаглашено секторско планирање и слаба координација надлежних институција, служби и организација; - Непостојање назнака и акционих планова за израду и реамбулацију базних подлога (карта сеизмичке активности, ерозије земљишта, плавних зона, катастри клизишта, бујичних токова, противбујичних објеката, карте мултихазарда...) и примену савременог приступа управљању ризиком од природних непогода; - Даљи негативан утицај антропогеног фактора на деградацији природних услова и повећање учестаности и интензитета природних непогода (клизишта, бујица, поплава...); - Недостатак довољних финансијских средстава за развој, опремање и обуку надлежних органа, служби и јединица укључених у уп-

потреба и резултата везаних за заштиту од природних хазарда на нивоу општине.

рављање ризиком;

Постојећа планска документација:

1. Просторни план града Шапца – Просторни план града Шапца, рађен је у складу са Концептом плана који је урађен у складу са Законом о планирању и изградњи "Сл. гласник РС", бр. 72/09, 81/09, 64/10 и 24/11), на основу којег је донета Одлука о изради Просторног плана града Шапца (бр. 351-1860/2009-14 од 25.12.2009. - "Службени лист града Шапца број 28/09.). Саставни део одлуке је и Одлука о изради Стратешке процене утицаја Просторног плана града Шапца на животну средину (бр. 3511861/2009-14 од 25.12.2009. "Службени лист града Шапца број 28/09.). Одлукама је, за носиоца израде Плана и Стратешке процене, одређено Јавно урбанистичко предузеће "План" из Шапца. Концепт Просторног плана, као прва фаза израде Просторног плана, прихваћен је на седници Комисије за планове града Шапца (Извештај о стручној контроли Концепта просторног плана града Шапца, бр. од 07.06.2011.г., Одељење за урбанизам градске управе града Шапца). Скупштина града Шапца, на својој седници одржаној дана 30.03.2012.усвојила ПП Шапца. Плански хоризонт Просторног плана је 2020.-а година.

Недостаци: недовољна обрађеност природних непогода. Неопходно извршити измену и допуну ПП и то у делу заштите од природних непогода и технолошких удеса. У Просторни план убацили карту повредивости територије општине природним непогодама и технолошким удесима, са издвајањем зона са израженим ризиком.

Препорука: Неопходна допуна ПП-а.

- 2.План генералне регулације Шабац - ревизија (у даљем тексту: план), усвојен је 2015.године. Обрађивач је Јавно урбанистичко предузеће "План" из Шапца.

Недостатак: Елаборат о геолошко-геотехничким условима у складу са Законом о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/09, 81/09-исправка, 64/10 одлука УС, 24/11 и 121/12, 42/13–одлука УС, 50/2013–одлука УС, 98/2013–одлука УС, 132/14 и 145/14) и Законом о рударству и геолошким истраживањима ("Службени гласник РС", бр. 101/15) ;

Препорука: Неопходна допуна Плана генералне регулације анализом везаном за повредивост простора природним непогодама и технолошким удесима као ограничавајућим фактором просторног развоја. Обратити пажњу на градњу и већ изграђене објекте у плавним зонама, као и на нестабилним падинама.

- 3.Стратегија одрживог развоја града Шапца (2010-2020) – усвојена 2009. године.

Препорука: Допуна Стратегије са тематиком везаном за природне непогоде. У SWOT анализи за економски развој као слабост и претњу даљем развоју општине обавезно уврстити и

угроженост општине природним непогодама, јер се то већ и обистинило након екстремних климатско-хидролошких дешавања у мају 2014. године.

4. Планови генералне и детаљне регулације и општег уређења (ПГР, ПДР, ПОУ)

Недостаци: Постоје планови детаљније регулације и општег уређења, али ниједан плански документ није третирао заштиту од елементарних непогода.

Препорука: Неопхода допуна или израда нових ПДР као и израда Елабората о геолошко-геотехничким условима у складу са Законом о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/09, 81/09-исправка, 64/10 одлука УС, 24/11 и 121/12, 42/13–одлука УС, 50/2013–одлука УС, 98/2013–одлука УС, 132/14 и 145/14) и Законом о рударству и геолошким истраживањима ("Службени гласник РС", бр. 101/15) ;

Постојећа ПП документација значајна за област заштите од природних непогода:

1. Локални еколошки акциони план (општи услови и акциони планови)
2. Програм развоја Подриња

Непостојећа планска документа од значаја за заштиту од природних непогода:

1. План издвајања ерозионих подручја
2. Катастар бујичних токова
1. Оперативни план одбране од поплава
2. Катастар изведених противерозионих и радова за одбрану од бујичних поплава
3. Катастар клизишта
4. Мултихазардне карте

ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

1. Израда рефералних карата природних хазарда за територију општине Шабац

- Катастар клизишта на територији општине
- Катастар угрожености територије општине природним хазардима (мултихазард карта)

2. Административно и институционално јачање локалних капацитета

- Техничко и стручно јачање локалних капацитета ради превентивне заштите од природних непогода